

Regeringens proposition

1978/79:171

om ändring i vallagen (1972:620) m. m.

beslutad den 22 mars 1979.

Regeringen föreslår riksdagen att antaga de förslag som har upptagits i bifogade utdrag av regeringsprotokoll.

På regeringens vägnar

OLA ULLSTEN

SVEN ROMANUS

Propositionens huvudsakliga innehåll

I propositionen föreslås mindre ändringar i vallagen. De syftar bl. a. till att skapa förutsättningar för bästa möjliga förhållanden vid röstning på vårdinrättningar och vårdanstalter.

De nya reglerna är avsedda att tillämpas vid de allmänna valen år 1979.

1 Förslag till Lag om ändring i vallagen (1972:620)

Härigenom föreskrivs att 10 kap. 2 § och 13 kap. 9 § vallagen (1972:620)¹ skall ha nedan angivna lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

10 kap.

2 §²

Röstning på postanstalt äger rum under tid då postanstalten är öppen för allmänheten. På valdagen skall postanstalt vara öppen för röstmottagning minst en timme före klockan 11 och minst en timme efter klockan 15. Vid val av landstingsledamöter och kommunfullmäktige som ej omfattar hela riket får dock centrala valmyndigheten bestämma att röstmottagning ej skall anordnas på valdagen.

Föreligger särskilda skäl, får centrala valmyndigheten på förslag av postverket bestämma att i viss kommun röstning skall ske endast på någon eller några av postanstalterna i kommunen. På förslag av postverket får myndigheten begränsa den tid då röstning får ske på postanstalt före valdagen. Röstning skall dock alltid kunna äga rum under minst en timme varje dag då postanstalten är öppen för allmänheten.

Inrättas med anledning av valet postanstalt vid sjukhus, ålderdomshem, kriminalvårdsanstalt eller liknande vårdinrättning eller vårdanstalt, äger röstning där rum på tid som postverket bestämmer efter samråd med vårdinrättningens eller vårdanstaltens ledning, dock tidigast sjunde dagen före valdagen. Inrättas med anledning av valet annan postanstalt, skall postanstalten vara öppen för röstmottagning på valdagen, under tid som postverket bestämmer efter samråd med valnämnden i den kommun där postanstalten inrättas. Röstning skall dock alltid kunna äga rum under minst en timme före klockan 11 och minst en timme efter klockan 15.

Inrättas med anledning av valet postanstalt vid sjukhus, ålderdomshem, kriminalvårdsanstalt eller liknande vårdinrättning eller vårdanstalt, äger röstning där rum på tid som postverket bestämmer efter samråd med *valnämnden och med vårdinrättningens eller vårdanstaltens ledning*, dock tidigast sjunde dagen före valdagen. *Postverket skall samråda med valnämnden och med vårdinrättningens eller vårdanstaltens ledning om hur röstningen skall genomföras. På begäran av postverket skall valnämnden utse erforderligt antal personer att biträda röstmottagare på postanstalten.*

Inrättas med anledning av valet annan postanstalt, skall postanstal-

¹ Lagen omtryckt 1976:404.

² Senaste lydelse 1977:187.

Nuvarande lydelse

Vid offentlig förrättning som påbörjas så snart det kan ske, dock tidigast *tisdagen* efter valdagen, granskar valnämnden de ytterkuvert som kommit in till nämnden och behållits där samt kuvertens innehåll. Därvid äger 3–5 §§ motsvarande tillämpning. Godkända val- och innerkuvert lägges i urnor. För varje val och valkrets användes en urna. I samband med att kuvert lägges i urnan antecknas vid väljarens namn i röstlängden att han utövat sin rösträtt.

Avgivna röster räknas. Därvid äger 6 § motsvarande tillämpning.

Denna lag träder i kraft två veckor efter den dag, då lagen enligt uppgift på den utkommit från trycket i Svensk författningssamling.

Föreslagen lydelse

ten vara öppen för röstmottagning på valdagen, under tid som postverket bestämmer efter samråd med valnämnden i den kommun där postanstalten inrättas. Röstning skall dock alltid kunna äga rum under minst en timme före klockan 11 och minst en timme efter klockan 15.

13 kap.

9 §

Vid offentlig förrättning som påbörjas så snart det kan ske, dock tidigast *onsdagen* efter valdagen, granskar valnämnden de ytterkuvert som kommit in till nämnden och behållits där samt kuvertens innehåll. Därvid äger 3–5 §§ motsvarande tillämpning. Godkända val- och innerkuvert lägges i urnor. För varje val och valkrets användes en urna. I samband med att kuvert lägges i urnan antecknas vid väljarens namn i röstlängden att han utövat sin rösträtt.

2 Förslag till Lag om ändring i lagen (1972:704) om kyrkofullmäktigval

Härigenom föreskrivs att 30 § lagen (1972:704) om kyrkofullmäktigval¹ skall ha nedan angivna lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

30 §

Röstning får ske på varje postanstalt inom riket från och med den tjugofjärde dagen före valdagen till och med närmaste helgfria dag före valdagen, om ej annat följer av andra stycket.

Röstning på postanstalt äger rum under tid då postanstalt är öppen för allmänheten. Föreligger särskilda skäl, får centrala valmyndigheten på förslag av postverket bestämma att i viss kommun röstning skall ske endast på någon eller några av postanstalterna i kommunen. På förslag av postverket får myndigheten begränsa den tid då röstning får ske på postanstalt. Röstning skall dock alltid kunna äga rum under minst en timme varje dag då postanstalten är öppen för allmänheten.

Inrättas med anledning av valet postanstalt vid sjukhus, ålderdomshem, kriminalvårdsanstalt eller liknande vårdinrättning eller vårdanstalt, äger röstning där rum på tid som postverket bestämmer efter samråd med vårdinrättningens eller vårdanstaltens ledning, dock tidigast sjunde dagen före valdagen.

Inrättas med anledning av valet postanstalt vid sjukhus, ålderdomshem, kriminalvårdsanstalt eller liknande vårdinrättning eller vårdanstalt, äger röstning där rum på tid som postverket bestämmer efter samråd med *valnämnden och med vårdinrättningens eller vårdanstaltens ledning*, dock tidigast sjunde dagen före valdagen. *Postverket skall samråda med valnämnden och med vårdinrättningens eller vårdanstaltens ledning om hur röstningen skall genomföras. På begäran av postverket skall valnämnden utse erforderligt antal personer att biträda röstmottagare på postanstalten.*

Denna lag träder i kraft två veckor efter den dag, då lagen enligt uppgift på den utkommit från trycket i Svensk författningssamling.

¹ Lagen omtryckt 1976:405.

JUSTITIEDEPARTEMENTET

Utdrag
PROTOKOLL
vid regeringssammanträde
1979-03-22

Närvarande: statsministern Ullsten, ordförande, och statsråden Sven Romanus, Mundebo, Wikström, Wirtén, Rodhe, Wahlberg, Hansson, Enlund, Lindahl, Winther, De Geer, Cars, Gabriel Romanus

Föredragande: statsrådet Sven Romanus

Proposition om ändring i vallagen (1972:620), m. m.

1 Inledning

I januari 1978 tillkallades en kommitté (Ju 1978:01) för att göra en översyn av vallagen (1972:620). Kommittén¹ antog namnet 1978 års vallagskommitté.

I delbetänkandet (SOU 1978:64) Översyn av vallagen I har kommittén tagit upp vissa frågor som har väckts i anslutning till uppföljningen av valen år 1973 och 1976. På grundval av förslag i betänkandet beslöt riksdagen under hösten 1978 vissa ändringar i vallagen (prop. 1978/79:48, KU 1978/79:15, rskr 1978/79:77). Ändringarna, som avser öppethållandet i vallokalerna, röstning på fartyg, försegling av valkuvert m. m. samt förfarandet vid anmälan av kandidater, har trätt i kraft den 1 januari 1979.

Jag vill nu ta upp vissa andra förslag i betänkandet. Dessa rör reglerna om röstning på vissa institutioner och bestämmelsen i 13 kap. 9 § vallagen om preliminär rösträkning hos valnämnden. Övriga frågor som behandlas i betänkandet torde få prövas när resultatet av kommitténs fortsatta arbete föreligger. Kommitténs författningsförslag i de delar som jag nu tar upp torde få fogas till protokollet i detta ärende som *bilaga 1*.

Efter remiss har yttranden över bl. a. de delar av betänkandet som nu är aktuella avgetts av kriminalvårdsstyrelsen, socialstyrelsen, postverket, riksskatteverket, statens invandrarverk, länsstyrelsen i Stockholms län, justitieombudsmannen Lundvik, statens handikappråd samt Svenska kommunför-

¹ Riksdagsledamoten Sven-Erik Nordin, ordförande, sekreteraren Erik Eriksson, ombudsmannen Ronny Karlsson, riksdagsledamoten Holger Mossberg, organisationssekreteraren Lars Pettersson, ombudsmannen Kerstin Schultz och riksdagsledamoten Per-Olof Strindberg.

1* Riksdagen 1978/79. I saml. Nr 171

bundet. Länsstyrelsen i Stockholms län har bifogat yttrande från valnämnden i Stockholms kommun.

En sammanställning av remissyttrandena bör fogas till protokollet som *bilaga 2*.

2 Röstning på vårdinrättningar och vårdanstalter

Som led i strävandena att underlätta de röstberättigades deltagande i allmänna val har möjligheterna att rösta på annat sätt än genom personlig inställelse i vallokalen på valdagen efter hand vidgats. Möjlighet att rösta på postanstalter infördes i början av 1940-talet. Från slutet av samma årtionde kunde man inrätta tillfälliga postanstalter på sjukhusen för röstmottagning. Motsvarande möjligheter har senare beretts personal och intagna på ålderdomshem, kriminalvårdsanstalter m. m.

För röstmottagningen på tillfälliga postanstalter på institutioner gäller samma regler som för den vanliga poströstningen. Röstningen genomförs regelmässigt söndagen närmast före valdagen. Vid valen år 1976 anordnades sådan röstmottagning på ca 2 000 institutioner. Antalet röstande var därvid drygt 54 000.

Frågan vid vilka institutioner tillfälliga postanstalter skall inrättas avgörs efter kontakter mellan postverket och de statliga förvaltningsmyndigheter, landstingskommuner eller kommuner som är ansvariga för institutionerna. Inför varje val utfärdar postverket anvisningar för röstmottagningen på institutionerna.

Postverket bestämmer efter samråd med ledningen för varje särskild institution under vilken tid röstning skall äga rum på den tillfälliga postanstalten. Institutionen svarar för att lämplig lokal och inredning ställs till förfogande för förrättningen. Även i dessa frågor sker samråd mellan företrädare för postverket och institutionen. Röstmottagning äger rum endast i den för röstning avsedda lokalen och således inte i patientrum eller motsvarande lokaler. Röstmottagare utses av postverket. Antalet, vanligen en eller två, anpassas efter institutionens storlek. Som regel är det postkassörer som utses till röstmottagare.

I postverkets anvisningar förordas bl. a. att överenskommelse träffas med ledningen för institutionen om att befattningshavare vid institutionen skall biträda röstmottagarna med att hålla ordning i lokalen vid röstmottagningen och t. ex. se till att inte alltför många väljare samtidigt släpps in i röstningslokalen. Kan institutionen inte ställa sådan hjälp till förfogande skall en särskild posttjänsteman utses för dessa uppgifter.

Från en del håll har kritik riktats mot röstmottagningen på institutionerna. Det har därvid påståtts att väljare i några fall har utsatts för otillbörlig påverkan och att skyddet för valhemligheten inte har varit tillfredsställande.

Kommittén har gått igenom de utredningar som har gjorts i anledning av

påstådda missförhållanden vid institutionsröstning. Vad som därvid har framkommit om förhållandena i röstningslokalerna visar enligt kommittén att röstmottagningen, med enstaka undantag, har fyllt de krav som måste ställas på en valförrättning. På några institutioner har emellertid den lokal som har använts för röstmottagningen varit mindre väl lämpad för sitt ändamål. Vidare har några av de tillfälliga postanstalterna varit otillräckligt bemannade. Mot den nu angivna bakgrunden understryker kommittén särskilt vikten av att de tillfälliga postanstalterna får tillräckliga personalresurser. Vidare föreslår kommittén vissa lagändringar som syftar till att stärka skyddet mot otillbörlig påverkan på de röstande och förbättra skyddet för valhemligheten i röstningslokalerna.

Postverkets röstmottagare på de tillfälliga postanstalterna biträds nu ofta av befattningshavare på institutionerna. Kommittén föreslår att röstmottagarna skall ha möjlighet att också få biträde av en person som valnämnden har utsett. Enligt förslaget avgör postverket när en sådan person skall anlitas. Även när detta sker har postverkets röstmottagare ansvaret för genomförandet av röstningen. De av valnämnden utsedda personernas uppgift är enligt förslaget bl. a. att bistå med att upprätthålla ordningen i röstningslokalen och att hjälpa väljare som får anlita biträde vid röstningen.

Vidare föreslår kommittén att planeringen av institutionsröstningen inom en kommun skall föregås av samråd mellan företrädare för postverket och valnämnden. Valnämnden ges därigenom möjligheter att påverka uppläggningsen i stort av institutionsröstningen inom kommunen. Vid samrådet bör bl. a. tidsplanen för institutionsröstningen, kraven på röstningslokalerna och personalbehovet diskuteras.

Kommitténs förslag till lagändringar berör 3 kap. 4 § och 10 kap. 2 och 3 §§ vallagen samt 30 och 31 §§ lagen (1972:704) om kyrkofullmäktigval.

Remissinstanserna har, i regel utan närmare kommentarer, ställt sig positiva till kommitténs förslag.

Av vad kommittén har anfört framgår att röstmottagningen på de tillfälliga postanstalter som inrättats på institutioner i regel har fungerat anmärkningsfritt. Men det framgår också att vissa brister har förekommit i enstaka undantagsfall. Bristerna har bestått i att den personal som skött röstningen varit för fåtalig eller att röstningslokalen varit mindre lämplig. Det är givetvis angeläget att alla möjligheter att förebygga sådana brister tas till vara. Kommitténs förslag angående möjlighet för postverket att begära biträde vid röstningen av personer som har utsetts av valnämnden och angående samråd mellan postverket, vederbörande institution och valnämnden ger enligt min mening inte anledning till invändning i sakligt hänseende. Jag förordar alltså att förslagen genomförs. De kostnader som kan komma att uppstå genom att personer som valnämnden har utsett medverkar vid institutionsröstningen torde få bestridas av postverket.

Beträffande den lagtekniska utformningen förordar jag vissa jämkningar i förhållande till kommitténs förslag.

3 Ändring i 13 kap. 9 § vallagen

I 13 kap. 9 § vallagen finns regler om den preliminära rösträkningen hos valnämnden. Bl. a. föreskrivs att valnämnden vid en offentlig förrättning som skall påbörjas så snart det kan ske, dock tidigast tisdagen efter valdagen, skall granska de ytterkuvert som kommit in till nämnden och behållits där samt kuvertens innehåll.

Enligt riksskatteverkets anvisningar har postverket utfäst att samtliga poströster skall vara valnämnden till handa senast tisdagen efter valdagen. För att ev. felsändningar skall kunna rättas till föreskrivs emellertid att sammanräkningen skall påbörjas först på onsdagens förmiddag. Har annan valnämnd meddelat att tidigare felsänd poströst sänts som rekommenderat expressbrev, får enligt anvisningarna sammanräkningen inte påbörjas förrän brevet har mottagits.

Både riksskatteverket och postverket har uppgett att vissa valnämnder inte har beaktat verkets anvisningar utan påbörjat granskningen redan på tisdagen, i något fall under hänvisning till att vallagens stadgande i 13 kap. 9 § tar över anvisningarna. Det har också förekommit att dessa för tidigt inledda granskningar har lett till att vissa röster som skulle ha kommit i tid om sammanräkningen hade inletts först på onsdagen har fått kasseras.

För att skapa ytterligare garantier för att poströster inte i onödan kasseras har kommittén föreslagit att 13 kap. 9 § ändras så att onsdagen efter valdagen blir tidigaste dag för den preliminära rösträkningen hos valnämnden.

Förslaget har tillstyrkts eller lämnats utan erinran under remissbehandlingen. Postverket har emellertid föreslagit att centrala valmyndigheten skall få befogenhet att föreskriva att den preliminära sammanräkningen under speciella förutsättningar skall kunna inledas tidigare.

Jag delar kommitténs och remissinstansernas uppfattning att 13 kap. 9 § bör ändras så att tidigaste dag för att påbörja den preliminära rösträkningen blir onsdagen efter valdagen. Att genom en särskild undantagsregel bereda möjlighet för valnämnderna att inleda granskningen tidigare synes inte erforderligt.

4 Hemställan

Med hänvisning till vad jag nu har anfört hemställer jag att regeringen föreslår riksdagen

att antaga inom justitiedepartementet upprättade förslag till

1. lag om ändring i vallagen (1972:620),
2. lag om ändring i lagen (1972:704) om kyrkofullmäktigval.

5 Beslut

Regeringen ansluter sig till föredragandens överväganden och beslutar att genom proposition föreslå riksdagen att antaga de förslag som föredraganden har lagt fram.

Kommitténs lagförslag**Förslag till
Lag om ändring i vallagen (1972:620)***Nuvarande lydelse**Föreslagen lydelse*

3 kap.

4 §

När val enligt denna lag skall förrättas, utser valnämnden för varje valdistrikt minst fyra personer att på valdagen tjänstgöra som valförrättare i distriktet. Bland de utsedda förordnar nämnden en att vara ordförande och en att vara ersättare för ordföranden.

Vid röstningen skall minst tre av valförrättarna, däribland ordföranden eller hans ersättare, vara närvarande.

På begäran av postverket skall valnämnden även utse erforderligt antal personer att biträda röstmottagare på sådant postkontor som i anledning av valet inrättas vid vårdinrättning eller vårdanstalt som avses i 10 kap. 2 § tredje stycket.

10 kap.

2 §

Röstning på *postanstalt* äger rum under tid då *postanstalten* är öppen för allmänheten. På valdagen skall *postanstalt* vara öppen för röstmottagning minst en timme före klockan 11 och minst en timme efter klockan 15. Vid val av landstingsledamöter och kommunfullmäktige som ej omfattar hela riket får dock centrala valmyndigheten bestämma att röstmottagning ej skall anordnas på valdagen.

Föreligger särskilda skäl, får centrala valmyndigheten på förslag av postverket bestämma att i viss kommun röstning skall ske endast

Röstning på *postkontor* äger rum under tid då *postkontoret* är öppet för allmänheten. På valdagen skall *postkontor* vara öppet för röstmottagning minst en timme före klockan 11 och minst en timme efter klockan 15. Vid val av landstingsledamöter och kommunfullmäktige som ej omfattar hela riket får dock centrala valmyndigheten bestämma att röstmottagning ej skall anordnas på valdagen.

Föreligger särskilda skäl, får centrala valmyndigheten på förslag av postverket bestämma att i viss kommun röstning skall ske endast

Nuvarande lydelse

på någon eller några av *postanstalterna* i kommunen. På förslag av postverket får myndigheten begränsa den tid då röstning får ske på *postanstalt* före valdagen. Röstning skall dock alltid kunna äga rum under minst en timme varje dag då *postanstalten* är öppen för allmänheten.

Inrättas med anledning av valet *postanstalt* vid sjukhus, ålderdomshem, kriminalvårdsanstalt eller liknande vårdinrättning eller vårdanstalt, äger röstning där rum på tid som postverket bestämmer efter samråd med vårdinrättningens eller vårdanstaltens ledning, dock tidigast sjunde dagen före valdagen. Inrättas med anledning av valet annan *postanstalt*, skall *postanstalten* vara öppen för röstmottagning på valdagen, under tid som postverket bestämmer efter samråd med valnämnden i den kommun där *postanstalten* inrättas. Röstning skall dock alltid kunna äga rum under minst en timme före klockan 11 och minst en timme efter klockan 15.

Föreslagen lydelse

på någon eller några av *postkontoren* i kommunen. På förslag av postverket får myndigheten begränsa den tid då röstning får ske på *postkontor* före valdagen. Röstning skall dock alltid kunna äga rum under minst en timme varje dag då *postkontoret* är öppet för allmänheten.

Inrättas med anledning av valet *postkontor* vid sjukhus, ålderdomshem, kriminalvårdsanstalt eller liknande vårdinrättning eller vårdanstalt, äger röstning där rum på tid som postverket bestämmer efter samråd med *valnämnden* och med vårdinrättningens eller vårdanstaltens ledning, dock tidigast sjunde dagen före valdagen.

Inrättas med anledning av valet annat *postkontor*, skall *postkontoret* vara öppet för röstmottagning på valdagen, under tid som postverket bestämmer efter samråd med valnämnden i den kommun där *postkontoret* inrättas. Röstning skall dock alltid kunna äga rum under minst en timme före klockan 11 och minst en timme efter klockan 15.

3 §

Röstmottagare på *postanstalt* är den som postverket utser.

Röstmottagare på *postkontor* är den som postverket utser.

Vid sådant postkontor som avses i 2 § tredje stycket får röstmottagare, enligt postverkets bestämmande, biträdas av befattningshavare vid vårdinrättningen eller vårdanstalten eller av valförrättare, utsedda av valnämnden.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

13 kap.

9 §

Vid offentlig förrättning som påbörjas så snart det kan ske, dock tidigast *tisdagen* efter valdagen, granskar valnämnden de ytterkuvert som kommit in till nämnden och behållits där samt kuvertens innehåll. Därvid äger 3–5 §§ motsvarande tillämpning. Godkända val- och innerkuvert lägges i urnor. För varje val och valkrets användes en urna. I samband med att kuvert lägges i urnan antecknas vid väljarens namn i röstlängden att han utövat sin rösträtt.

Vid offentlig förrättning som påbörjas så snart det kan ske, dock tidigast *onsdagen* efter valdagen, granskar valnämnden de ytterkuvert som kommit in till nämnden och behållits där samt kuvertens innehåll. Därvid äger 3–5 §§ motsvarande tillämpning. Godkända val- och innerkuvert lägges i urnor. För varje val och valkrets användes en urna. I samband med att kuvert lägges i urnan antecknas vid väljarens namn i röstlängden att han utövat sin rösträtt.

Avgivna röster räknas. Därvid äger 6 § motsvarande tillämpning.

Förslag till Lag om ändring i lagen (1972:704) om kyrkofullmäktigval

Nuvarande lydelse

Röstning får ske på varje *postanstalt* inom riket från och med den tjugofjärde dagen före valdagen till och med närmaste helgfria dag före valdagen, om ej annat följer av andra stycket.

Röstning på *postanstalt* äger rum under tid då *postanstalt* är öppen för allmänheten. Föreligger särskilda skäl, får centrala valmyndigheten på förslag av postverket bestämma att i viss kommun röstning skall ske endast på någon eller några av *postanstalterna* i kommunen. På förslag av postverket får myndigheten begränsa den tid då röstning får ske på *postanstalt*. Röstning skall dock alltid kunna äga rum under minst en timme varje dag då *postanstalten* är öppen för allmänheten.

Inrättas med anledning av valet *postanstalt* vid sjukhus, ålderdomshem, kriminalvårdsanstalt eller liknande vårdinrättning eller vårdanstalt, äger röstning där rum på tid som postverket bestämmer efter samråd med vårdinrättningens eller vårdanstaltens ledning, dock tidigast sjunde dagen före valdagen.

Föreslagen lydelse

30 §

Röstning får ske på varje *postkontor* inom riket från och med den tjugofjärde dagen före valdagen till och med närmaste helgfria dag före valdagen, om ej annat följer av andra stycket.

Röstning på *postkontor* äger rum under tid då *postkontor* är öppet för allmänheten. Föreligger särskilda skäl, får centrala valmyndigheten på förslag av postverket bestämma att i viss kommun röstning skall ske endast på något eller några av *postkontoren* i kommunen. På förslag av postverket får myndigheten begränsa den tid då röstning får ske på *postkontor*. Röstning skall dock alltid kunna äga rum under minst en timme varje dag då *postkontoret* är öppet för allmänheten.

Inrättas med anledning av valet *postkontor* vid sjukhus, ålderdomshem, kriminalvårdsanstalt eller liknande vårdinrättning eller vårdanstalt, äger röstning där rum på tid som postverket bestämmer efter samråd med *valnämnden* och med vårdinrättningens eller vårdanstaltens ledning, dock tidigast sjunde dagen före valdagen.

31 §

Röstmottagare på *postanstalt* är den som postverket utser.

Röstmottagare på *postkontor* är den som postverket utser.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

Vid sådant postkontor som avses i 30 § tredje stycket får röstmottagare, enligt postverkets bestämmande, biträdas av befattningshavare vid vårdinrättningen eller vårdanstalten eller av valförrättare, utsedda av valnämnden.

Sammanställning av remissyttrandena över vallagskommitténs betänkande (SOU 1978:64) Översyn av vallagen 1

1 Remissinstanser

Efter remiss har yttranden över betänkandet avgetts av kriminalvårdsstyrelsen, socialstyrelsen, postverket, riksskatteverket (RSV), statens invandrarverk (SIV), länsstyrelsen i Stockholms län, riksdagens ombudsmän (JO), statens handikappråd samt Svenska kommunförbundet.

Länsstyrelsen i Stockholms län har bifogat yttrande från valnämnden i Stockholms kommun.

Remissen avsåg inte avsnitten 7, 9, 11.6 och 11.7.1 i betänkandet. Vissa remissinstanser har uttryckligen begränsat sina yttranden till vissa frågor.

2 Allmänt om remissutfallet

Betänkandet har fått ett positivt mottagande. Kommitténs förslag tillstyrks eller lämnas utan erinran i de flesta fall.

RSV anför att kommitténs förslag till ändringar i vallagsstiftningen utan undantag är smärre justeringar av praktisk natur utan större principiell räckvidd. Vissa av förslagen har ursprungligen tagits upp av *RSV*. Vidare har verket fortlöpande haft kontakt med kommittén under utredningsarbetets gång. Mot denna bakgrund tillstyrker *RSV* utan undantag kommitténs förslag till ändringar av vallagen. Beträffande de förslag som kommittén behandlat utan att föreslå ändringar instämmer *RSV* likaledes helt i kommitténs bedömningar.

3 Röstning på vårdinrättningar och vårdanstalter

Kommitténs förslag godtas i huvudsak.

Kriminalvårdsstyrelsen har funnit hittillsvarande ordning för röstning i kriminalvårdens anstalter väl fungerande. Betänkandet har inte innehållit några förslag till mer genomgripande förändringar av systemet för kriminalvårdens vidkommande. Styrelsen tillstyrker de detaljändringar beträffande röstning på vårdinrättning eller vårdanstalt som vallagskommitténs förslag innefattar.

Socialstyrelsen anför:

Många väljare på vårdinrättningar och vårdanstalter har på grund av sjukdom, rörelsehinder e. d. svårigheter att genomföra röstningen och är därför ofta i behov av hjälp i någon form. Detta kräver särskilda insatser för kontroll av att de röstande inte utsätts för otillbörlig påverkan och att skyddet

för valhemligheten effektivt upprätthålls. Den som är i behov av sådan hjälp skall i vallokalen kunna få biträde av någon som inte är anställd vid vårdinrättningen eller eljest engagerad i vården av den röstande. Det finns därför fog för riksskatteverkets förslag att posttjänstemännen vid de tillfälliga postanstalterna skall biträdas av personer, som utsetts av valnämnden. Frågan om bemanningens storlek i vallokalen m. m. bör avgöras av postverket efter samråd med valnämnden och vårdinrättningen.

Postverket tillstyrker helt kommitténs förslag och bedömer att verkets ökade insats vid institutionsröstningen blir relativt måttlig.

Verket fortsätter:

Kommittén har bl. a. föreslagit att samråd mellan postverket och valnämnden skall föregå planeringen av institutionsröstningen. Vi har den uppfattningen att ett sådant samråd kan vara till nytta för båda parter och därigenom för genomförandet av röstmottagningen. Det bör här nämnas att i planeringen av röstmottagning på kommunala ålderdomshem numera ingår ett samråd med respektive kommuns socialförvaltning eller sociala centralnämnd. Samråd förekommer även med Stockholms läns landsting i planeringen av röstmottagning på sjukvårdsinrättningar inom Stockholms län.

Förslaget om personalförstärkning kan, som kommittén anför, ske på olika sätt. Av betydelse för frågan varifrån personalresurserna skall tas är ju vilken form av förstärkning som i det enskilda fallet behövs. Gäller det att öka kapaciteten i själva röstmottagningen eller att skapa ökade förutsättningar att biträda väljarna ligger det väl närmast till hands att anlita utbildade röstmottagare. Om man däremot behöver förbättra tillsynen eller att se till att ett lämpligt antal väljare släpps in i röstningslokalen kan det vara lämpligt att anlita funktionärer från vårdinrättningen eller valnämnden. Det torde, som kommittén också anser, vara lämpligast att låta postmästaren på områdespostkontoret eller den han särskilt utser bedöma om och i vilken form personalförstärkning bör ske.

SIV framhåller att invandrare som vistas vid t. ex. ett ålderdomshem, på grund av språksvårigheter, kan ha svårt att värja sig mot påverkan från alltför nitiska valarbetare. F. n. är andelen utlänningar över 65 år knappt två procent mot ca 15 procent för majoritetsbefolkningen. Antalet äldre invandrare ökar emellertid. Undersökningar har visat att många invandrare när de blir äldre tappar kunskaperna i svenska språket. Behovet av tolkhjälp måste tillgodoses för att röstningen skall kunna genomföras även för denna väljargrupp på ett korrekt sätt. 8 kap. 14 § vallagen torde inte vara tillämplig i detta sammanhang. Verket vill därför föreslå att denna paragraf kompletteras med en bestämmelse om att den som behöver tolkhjälp skall få sådan. De nuvarande bestämmelserna i 9 § förvaltningslagen (1971:290) säkerställer inte, enligt verkets mening, att tolk finns tillgänglig vid röstningens genomförande om väljaren så önskar.

Länsstyrelsen i Stockholms län anser att förslaget ger möjlighet för postverket att ordna röstningen på ett sätt som bör begränsa misstankarna om oegentligheter vid röstning på institutioner.

Valnämnden i Stockholms kommun uttalar:

Vad gäller röstning på institutioner har valnämnden tidigare ej medverkat till någon del. I förslaget förutsättes att samråd skall hållas med valnämnden. Avseende tidsplan för röstmottagning på institution torde enligt kansliets mening endast postverket och respektive institution kunna avgöra frågan om lämpliga öppethållandetider. Vad avser frågan om röstningslokaler har valnämnden en bred erfarenhet av de problem som är förknippade med röstning i vallokal. Till skillnad från röstning på ordinarie postanstalt synes vissa likartade problem kunna uppstå i en tillfälligt anordnad postanstalt på institution som i en vallokal vad avser upprätthållande av ordning och biträde vid anordnandet av valkuvert. Stockholms valnämnd har i varje vallokal fyra valförrättare utsedda av nämnden varav en s. k. vaktmästare vars huvudsakliga sysselsättning är att dela ut valkuvert och hålla ordning i vallokalen. Härvid skall vaktmästaren bl. a. tillse att ett lämpligt antal röstande samtidigt befinner sig i röstningslokalen, att överblivna valsedlar avlägsnas från valskärmen samt att vara till hands om röstande begär hjälp. I Stockholm utnyttjas även en av valförrättarna som "röstningsvärd" vars uppgifter bl. a. innebär att ge service åt de röstande.

Det framgår ej klart av kommitténs förslag i vilken omfattning valnämnden skulle engageras vad avser frågan om röstningslokaler. Enligt kansliets uppfattning torde valnämndens roll i detta sammanhang endast böra vara rådgivande. Kansliets erfarenheter kommer givetvis att ställas till postverkets förfogande vid ett samrådsförfarande. Det är också kansliets förhoppning att ett sådant samråd skall kunna tillföra kansliet nyttiga erfarenheter.

Vad gäller rekrytering av personal till tillfällig postanstalt vid institutioner framförs i betänkandet att rekrytering även skall kunna ske bland av valnämnden utsedda valförrättare. Enligt kansliets mening torde det vara lämpligt att i detta sammanhang utnyttja de kunskaper och erfarenheter som valnämndens "valförrättarkår" besitter. Dessa kunskaper omfattar förutom den lagtekniska delen även erfarenheter om det praktiska genomförandet. Ett samutnyttjande av valförrättare har flera fördelar. Erfarenheter från röstmottagning på institution torde i tillämpliga delar även kunna omsättas vid röstningen i vallokal på valdagen. Även valförrättarna torde kunna vara intresserade av att nyttiggöra sina specialkunskaper i detta sammanhang.

Vissa praktiska frågor rörande erfarenhetsutbyte, utbildning, arvoden m. m. torde få diskuteras i särskild ordning med berörda parter.

Avslutningsvis vill kansliet anföra följande vad avser röstning på tillfälliga postanstalter vid institutioner. Vid röstning på postanstalt är postverket ansvarig för hela förrättningen. Detta gäller även för röstning på institution som i detta avseende är liktydigt med poströstning. Valnämnden är ej ansvarig eller engagerad till någon del vid sådan röstning. Enligt kansliets mening kan valnämnden knappast ha något intresse av att erhålla inblick i eller öva inflytande på uppläggningsen av röstmottagningen på institutionerna inom kommunen. Däremot anser kansliet att valnämnden bör ställa de erfarenheter och kunskaper som kansliets personal och "valförrättarkår" har till förfogande i rimlig utsträckning.

Valnämnden uttalar även, att då röstning på postanstalt faller inom postverkets ansvarsområde, förutsätts att kostnaderna för valnämndens ev. medverkan bestrides av postverket.

JO anför:

Kommittén lägger fram vissa förslag till förbättring av röstningsförfarandet på vårdinrättningar och vårdanstalter och hänvisar beträffande det praktiska genomförandet av förslagen till det samråd som postverket skall ha med valnämnden och med vårdinrättningens eller vårdanstaltens ledning. Bestämmelser om samråd ges i 10 kap. 2 § tredje stycket lagförslaget. Jag vill påpeka att efter ordalydelsen av lagförslaget samrådsskyldigheten endast gäller *tiden* för genomförandet av röstningen. Enligt min mening bör lagtexten formuleras så att den klart återspeglar den vidare samrådsskyldighet som kommittén föreslagit.

Enligt 8 kap. 14 § vallagen får väljare, som på grund av kroppsligt fel icke kan avge sin röst i föreskriven ordning, vid röstningen anlita biträde som han utsett. Av skäl som anförts i en i betänkandet refererad motion 1976/77:74 förordar kommittén att den som har rätt att anlita biträde vid röstning skall ha möjlighet att få sådant biträde av någon som inte är anställd på institutionen eller eljest engagerad i vården av den röstande. Detta har dock inte lett till något förslag till ändring av själva vallagen. För egen del vill jag understryka det angelägna i att vårdbehövande skall kunna rösta utan att någon som har hand om vården av honom kan få inblick i hur han röstat. Önskvärt vore att detta kom till uttryck i själva vallagen. Om frågan anses vara alltför detaljmässig för att böra regleras i lagen vill jag framhålla angelägenheten av att riksskatteverket utfärdar föreskrifter i saken.

Svenska kommunförbundet delar kommitténs uppfattning att det är lämpligt att valnämnden allmänt sett får en bättre inblick i genomförandet av institutionsröstningen och tillstyrker att ett samrådsförfarande kommer till stånd. Förbundet anser att den lösning som ligger närmast till hands är att erforderlig personalförstärkning sker genom ett utökat antal postfunktionärer. Av utredningen framgår att postverket har personalresurser för erforderliga förstärkningar, under förutsättning att institutionsröstningen även fortsättningsvis genomförs söndagen före valdagen. Personer som utsetts av valnämnden skulle enligt förslaget ha insyns- och kontrollfunktioner men även kunna vara behjälpliga med att upprätthålla ordningen i röstningslokalen. De skulle även kunna stå till förfogande för att lämna sådant biträde till väljare som avses i 8 kap. 14 § vallagen.

Förbundet fortsätter:

En föreskrift om minst två postfunktionärer vid institutionsröstning skulle enligt styrelsens mening innebära att den funktionär som inte är röstmottagare kunde se till att röstningen genomförs i strikta former och finnas tillgänglig som biträde åt de väljare som har rätt att anlita sådant. Postverkets tjänstemän har enligt gällande ordning ansvaret för röstningsförrättningen på tillfälliga postanstalter. Styrelsen anser att detta talar för att behovet av personalförstärkning i första hand bör tillgodoses genom anlitande av flera postfunktionärer. Med ett sådant system blir förfarandet vid olika tillfälliga postanstalter mera enhetligt än vad kommitténs förslag innebär och det torde då ej heller vara erforderligt att valnämnden utser biträde åt postverkets röstmottagare.

4 Frågor angående valbesvär

JO anför:

Vid allmänna val kan det inträffa att valresultatet blir fastställt felaktigt i ett eller annat hänseende. Vid valen år 1973 till landsting och kommunfullmäktige förekom sålunda i några fall personförväxlingar vilka berodde på att felaktigt personnummer uppgivits vid beställning av valsedlar. I ett av fallen rättade vederbörande länsstyrelse själv felet. I de övriga fallen ansåg länsstyrelserna att självrättelse inte kunde ske. Felen rättades i stället av regeringsrätten, i ett fall efter besvär i ordinär ordning och i övrigt sedan resning beviljats.

I en den 12 februari 1975 dagtecknad framställning till regeringen framhöll jag att vad som förevarit blottade en brist i vårt regelsystem. Det kunde inte vara lämpligt, sade jag, att en så viktig fråga som den om länsstyrelsens möjlighet att själv rätta utfallet av allmänt val skulle få stå öppen. I min framställning berörde jag främst de fall av personförväxling som förekommit. Jag antydde emellertid att användningen av datorer vid valarbetet kunde medföra fel även av annan art.

Kommittén har inte funnit skäl att föreslå någon ändring i vallagen i anledning av min framställning. Jag finner detta olyckligt. Frågan om möjlighet att vidtaga självrättelse av valresultat är ytterst oviss och kommitténs utredning har ej skapat klarhet. Regeringsrätten gör, i sitt av kommittén citerade yttrande, vissa uttalanden som närmast tyder på att regeringsrätten anser att 19 § förvaltningslagen över huvud inte kan åberopas som stöd för att ändra resultatet av allmänt val. I vart fall menar regeringsrätten att stadgandet inte kan åberopas vid fel som består i personförväxling. Valprövningsnämnden anser 19 § förvaltningslagen i princip tillämplig, ehuru stadgandet måste användas med stor försiktighet.

Riksskatteverket finner frågan om självrättelse ytterst tveksam. För egen del anser kommittén självrättelse i princip möjlig vid s. k. förbiscendefel ehuru möjligheten bör utnyttjas restriktivt. Sådana fall av personförväxling som de vilka förekom vid 1973 års val menar kommittén inte kunna föranleda tillämpning av 19 § förvaltningslagen.

Den sammanräkningsmyndighet som upptäcker att ett fel begåtts har inte mycken ledning att hämta från de nu återgivna uttalandena. Även om man, särskilt med tanke på vad regeringsrätten sagt, numera får anse att fel av typen personförväxling inte kan föranleda självrättelse, återstår åtskilliga dunkla punkter. Rent matematiska fel kan upptäckas. Ett antal valsedlar har kanske av någon anledning inte kommit med vid den slutliga sammanräkningen osv., osv. Situationer kan uppstå där lösningen på frågan om självrättelse är så oviss, att myndighetens handlande, hur det än utfaller, omöjligt kan läggas den till last som direkt fel.

Man bör enligt min mening inte helt bortse från möjligheten att just ovissheten i rättsläget kan föranleda myndigheten till åtgärd i illojalt, klart politiskt syfte. Läget kan – såsom vid 1973 års riksdagsval – vara sådant att redan överförandet av ett enda mandat från ett parti till ett annat medför en fullkomlig omkastning av den politiska situationen.

Under hänvisning till det anförda förordar jag att frågan om tillåtligheten av självrättelse av valresultat regleras genom uttrycklig bestämmelse i vallagen. Jag är närmast benägen anse att sådan rättelse över huvud inte bör få ske sedan resultatet av valet offentliggjorts.

I min framställning till regeringen ifrågasatte jag vidare om inte valpröv-

ningsnämnden borde få möjlighet att i särskilda fall pröva besvär som anförts för sent, detta för att man skulle undgå omgången via resning. Behovet av en sådan ordning beror naturligtvis på hur ofta fel kan väntas förekomma som kräver rättelse. Erfarenheterna från 1976 års val tyder på att felen kanske inte blir så vanliga som jag räknade med när jag avlät framställningen. Jag vill därför inte motsätta mig att frågan skjutes på framtiden.

Länsstyrelsen i Stockholms län delar däremot kommitténs uppfattning på denna punkt och uttalar i anslutning härtill:

Besvär över val eller valförrättning som avser landsting eller kommunfullmäktige skall enligt 15 kap. 4 § anföras inom sju dagar efter det att valet eller förrättningen avslutades. Avsedda val och förrättningar avslutas formellt genom uppläsning av protokollet (14 kap. 20 och 24 §§). Uppläsningen utgör således utgångspunkt för beräkning av besvärstiden.

Valsammanräkning är en offentlig förrättning, men i praktiken förhåller det sig enligt länsstyrelsens erfarenhet så, att allmänheten inte är närvarande vid den slutliga sammanräkningen. Det framstår därför som en ganska opraktisk och betydelselös metod att räkna besvärstid med utgångspunkt från uppläsning av protokoll. Vid slutsammanräkningen av de allmänna valen hinner valprotokollen av praktiska skäl inte färdigställas och justeras förrän flera dagar efter det att den egentliga räkningen och bedömningen av valsedlarna ägt rum.

Länsstyrelsen föreslår därför, att den formella skyldigheten att läsa upp protokoll ersätts av en föreskrift att meddelande om justering av protokollet skall anslås på länsstyrelsens officiella anslagstavla. Om sammanräkningen sker i tillfällig lokal utanför länsstyrelsen bör anslag även ske på anslagstavla i sammanräkningslokalen. Genom den föreslagna ändringen skulle en anpassning ske till vad som är genomförbart.

5 Handikappanpassade vallokaler

Kommittén har inte funnit det möjligt att i vallagen införa en allmän regel om att de byggnader som nyttjas av vallokaler skall vara handikappanpassade. Detta har föranlett delvis kritiska kommentarer från några remissinstanser.

Socialstyrelsen anför:

Kommittén finner av olika skäl att det inte är möjligt att i vallagen införa en allmän regel om att de byggnader som nyttjas som vallokaler skall vara handikappanpassade. Kommittén är emellertid angelägen om att framhålla vikten av att valnämnderna bemödar sig om att i varje valdistrikt finna handikappanpassade vallokaler eller, om lämpliga sådana lokaler inte finns att tillgå, vallokaler som är så lättillgängliga som möjligt för handikappade väljare.

Socialstyrelsen anser att förslaget om tillgänglighet är alltför vagt formulerat. Erfarenheterna visar att dylika formuleringar inte leder till önskat resultat och därför bör skärpas och preciseras. Det måste finnas en ovillkorlig rätt även för personer med svåra funktionshinder att utöva sin rösträtt i vallokalen. Därför bör det i anvisningarna ingå som krav att valnämnden, i de fall vallokalen inte går att göra handikappanpassad, ställer personlig hjälp eller tekniska hjälpmedel till förfogande.

Postverket anser i likhet med kommittén att det är angeläget att röstningen i så stor utsträckning som möjligt anordnas i handikappanpassade vallokaler. Verket är medvetet om att det fortfarande finns ett antal postkontor som inte är handikappanpassade men strävar dock efter att i takt med tillgängliga resurser förse postkontoren med tekniska hjälpmedel för handikappade, när inte ombyggnad eller nybyggnad kan åstadkommas. Antalet poströstande var vid senaste valet 1,2 milj. och kan förväntas stiga. Därmed torde också väljare med rörelsehinder bli ännu fler bland de poströstande.

Statens handikappråd uttalar:

Vallagskommittén har tidigare i brev 1978-05-02 berett rådet tillfälle yttra sig över riksdagsmotion rörande handikappvänliga vallokaler och eventuell översyn av vallagen med anledning av handikappades behov.

Rådet framförde då som sin mening – med hänvisning till 9 kap. 6 § vallagen – att med lämpliga vallokaler måste avses lokaler som är tillgängliga även för handikappade. Rådet ansåg att vallagen i detta avseende inte behövde ändras om det i motivtexten till lagen och i senare utarbetade tillämpningsföreskrifter klart och entydigt framgår att såväl vallokalen som den yttre miljön i anslutning till vallokalen ska vara tillgängliga för personer vilkas rörelseförmåga eller orienteringsförmåga är nedsatt till följd av ålder, handikapp eller sjukdom.

Vallagskommittén anser att det är naturligt att tolka det i vallagen använda uttrycket "lämpliga vallokaler" så att dessa *om möjligt* (vår understrykning) ska vara handikappanpassade. Rådet vidhåller sin tidigare uppfattning att lämpliga vallokaler endast kan vara sådana lokaler som är tillgängliga för alla medborgare. Andra lokaler är givetvis olämpliga. Rådet kan därför inte acceptera reservationen *om möjligt*.

Enligt vallagskommitténs mening är det värdefullt om valnämnden, i samband med planeringen av valet, tar kontakt med handikappråd eller lokala handikapporganisationer och inhämtar deras synpunkter på frågan om valet av lämpliga vallokaler.

Rådet instämmer i detta.

6 Övriga frågor

Angående frågan om *röstmottagning utanför vallokal* anför *postverket* att förfrågningar då och då har förekommit om att ta emot röster utanför postlokal. Vallagen lämnar dock ingen möjlighet att tillmötesgå en sådan begäran. Även om en s. k. transportabel valurna skulle kunna underlätta för t. ex. bilåkande väljare med svåra handikapp att själv kunna avlämna sin röst, ser verket det som mycket svårt att under sådana förhållanden skydda valhemligheten. Redan vid institutionsröstning har verket ibland betydande problem med att skydda valhemligheten för handikappade väljare. Det torde vara ännu svårare att lösa sådana problem utomhus bland förbipasserande.

SIV hade i framställning till RSV tagit upp frågan om *invandrades röstning hos svensk utlandsmyndighet*. Denna framställning har behandlats av kommittén men inte föranlett några förslag.

SIV anför med anledning härav:

Kommittén har inte funnit skäl att föreslå någon ändring i vallagen om ökade möjligheter för invandrare att rösta hos svensk utlandsmyndighet. SIV vidhåller emellertid sin uppfattning. Det är angeläget att alla väljargrupper ges likvärdiga möjligheter att utöva sin rösträtt. Några olägenheter av att genomföra SIV:s förslag har inte anförts av kommittén.

Postverket tillstyrker kommitténs förslag rörande *värdepostnummer på ytterkuvert* samt anför rörande *röstkort, valkuvert och omslag*:

Beträffande de av postverket framförda synpunkterna på utformning m. m. av röstkortet vill vi nämna att riksskatteverket och postverket f. n. tillsammans undersöker vilka ändringar som kan behöva göras för att uppnå de önskvärda förbättringarna.

Vad gäller valkuvert I och innerkuvert II ser vi det som rimligt att någon form av förändring av kuverten åstadkommes senast till 1982 års val. Om man inte till valet 1982 kan ta fram helt nya kuvert, som är så olika att de inte rimligen kan förväxlas av väljare, valförrättare eller röstmottagare, bör nuvarande kuvert bli föremål för förändring i samma syfte. De två kuverten är f. n. av samma storlek och färg. Texten är visserligen olika, men den skillnaden är enligt vår erfarenhet inte tillräcklig. De två kuverten kan givetvis inte vara av olika storlek, men det ena kuvertet, lämpligen innerkuvertet, bör tillverkas i en klart avvikande färg.

Postverket tillstyrker också kommitténs förslag om *tid för preliminär rösträkning hos valnämnden*. Verket önskar dock att följande ändrade text i 13 kap. 9 § vallagen övervägs. "Vid offentlig förrättning som påbörjas så snart det kan ske, dock tidigast *onsdagen* efter valdagen, *om inte centrala valmyndigheten föreskriver annat*, granskar valnämnden . . ." Denna text ger enligt verket möjlighet att efter beslut av centrala valmyndigheten starta sammanräkningen tidigare än onsdagen, om speciella förutsättningar föreligger. Så kan t. ex. vara fallet vid omval av landstingsledamöter eller kommunfullmäktige. Enligt 10 kap. 2 § vallagen får centrala valmyndigheten vid sådana val av landstingsledamöter och kommunfullmäktige som ej omfattar hela riket bestämma att röstmottagning på postkontor (postanstalt) ej skall anordnas på valdagen. Om så i något fall bestäms, bör mottagna ytterkuvert med poströster nå valnämnden på måndagen efter valdagen i stället för på tisdagen.

Länsstyrelsen i Stockholms län, slutligen, anför:

På anmodan av 1978 års vallagskommitté har länsstyrelsen i en promemoria den 31 maj 1978 angett frågor som länsstyrelsen anser böra behandlas av kommittén. Länsstyrelsen framförde i promemorian sin uppfattning att en allmän strävan borde vara att så mycket som möjligt förenkla handlägningsreglerna för de tillfälliga funktionärerna i vallokaler. Granskningar och bedömningar som inte nödvändigtvis måste göras i vallokalen under valdagen – sent på kvällen och under tidspress – borde hänskjutas till valnämnden eller länsstyrelsen, som får förutsättas ha i valfrågor mer insatt personal till förfogande och dessutom kan arbeta under mer organiserade och lugnare förhållanden. Länsstyrelsen föreslog därför, *dels*

att valnämnden vid sin preliminära rösträkning (onsdagen efter valdagen)

skulle granska även de ytterkuvert som på valdagen i vallokal lagts åt sidan med stöd av 13 kap. 3 § vallagen (och inlagts i omslagskuvert H), dels

att man i vallokal skulle behöva använda endast ett omslagskuvert för alla valsedlar som preliminärt inte skulle eller kunde tillgodoräknas visst parti (ett omslagskuvert B + C).

Med de föreslagna ändringarna skulle man enligt länsstyrelsens mening vinna

- 1 enklare regler för valförrättarna och därmed snabbare hantering av valmaterialet i vallokalen efter röstningens avslutande
- 2 enklare och därmed billigare utbildning av valförrättarna som är en mycket stor kår – enbart i Stockholms län över 6 000 personer
- 3 enhetligare och riktigare bedömningar av valmaterialet – särskilt hanteringen av ytterkuvert är med nuvarande system en risk ur säkerhetssynpunkt. Den preliminära rösträkningen äger rum sent på kvällen efter en lång arbetsdag för valfunktionärerna och sker under stor tidspress (resultat skall ringas in, protokoll skrivas, omslagskuvert lackas m. m.). Under sådana förhållanden kan man inte garantera enhetliga och riktiga bedömningar. Funktionärsfel får emellertid inte vara orsak till att väljare som poströstat kanske förlorar rätten att rösta enbart på grund av att ytterkuvert sorterats fel och utsänts till fel valdistrikt eller på grund av att bedömningarna vid granskningen av ytterkuverten inte skett efter riktiga och enhetliga grunder, exempelvis varierande bedömningar av frågan om ytterkuvert blivit öppnat efter tillslutandet eller ej. Valnämnden synes ha bättre förutsättningar att vid sin poströsträkning på onsdagen efter valdagen hantera dessa ytterkuvert på ett riktigt och enhetligt sätt.

Dessa två ändringsförslag – liksom länsstyrelsens senare under hand framförda förslag om att man tidsmässigt bör begränsa kommunernas möjlighet att besluta om ändring i fråga om antalet ledamöter och suppleanter i fullmäktige – har inte tagits med i delbetänkandets ändringsförslag. Om det inte är möjligt att göra dessa ändringar till 1979 års val föreslår länsstyrelsen att ändringarna genomförs i vart fall till 1982 års val.

